jamų radinių bei XVII a. koklių, XVII–XIX a. keraminių šukių fragmentų. Sluoksnis suardytas ŠV perkasos dalyje. ***Perkasoje*** pasiekus apie 1,55–1,6 m (H_{abs} 151,80–151,85 m), tirtas 20–30 cm storio juodos žemės sluoksnis su keliomis XVII–XVIII a. datuojamomis buitinės keramikos šukėmis. Giliau pasiektas nejudintas gruntas (1 pav.). ***Perkasoje 3*** apie 40–45 cm gylyje rastas 65–75 cm storio pilkos žemės sluoksnis, daugiausia su XIX–XX a. radiniais bei keliomis XVII–XIX a. datuojamomis buitinės keramikos šukėmis. Apie 1,15–1,2 m gylyje atidengtas geltono smėlio su žvyru sluoksnis – įžemis. Jo horizonte išryškėjo du iki 25–80 cm įgilinti objektai, viename iš jų aptikta XVII–XX a. datuojamų radinių.

Vytauto St. 1

In 2020, the excavation of 8.4 m^2 at the site of access pits for a planned extension of the gas main to the boundaries of the plot at Vytauto St. 1 in Trakai yielded 136 finds. Trench 1 revealed layers up to 1.5 m thick that contained 19th–20th-century finds as well as several 18th–20th-century potsherds. Trench 2 revealed a disturbed layer containing mostly 19th–20th-century finds as well as fragments of 17th-century stove tiles and sherds of 17th–19th-century pottery. Below that was a 17th–18th-century layer (Fig. 1). Trench 3 revealed, at a depth of roughly 40–45 cm, a 65–75 cm thick layer of grey soil with mostly 19th–20th-century finds as well as several 17th–19th-century sherds of household pottery. Sterile soil, which had a horizon with sunken objects containing 17th–20th-century finds, was unearthed at a depth of roughly 1.15–1.2 m.

UKMERGĖ

Dovilas Petrulis

Amatininkų, Daržų ir Virėjų gatvių tyrimai

2020 m. žvalgomieji tyrimai atlikti Ukmergės senamiestyje (UK 17116), Amatininkų, Daržų, Virėjų gatvėse, klojamų nuotekų tinklų vietoje. Ištirta 10 1,5x1 m dydžio šurfų – iš viso 15 m^2 plotas.

Ukmergės miestas įsikūręs prie dešiniojo Šventosios intako Vilkmergėlės upelio. Dešiniajame upelio krante stovi Ukmergės piliakalnis, buvusi pilis rašytiniuose šaltiniuose minima nuo 1333 iki 1435 m. 1391 m. nauja pilis XV a. buvo pastatyta ant Pilies kalno, į PV nuo piliakalnio. Nuo XV a. Ukmergė vadinama miestu, kuris ėmė augti XV–XVI a. Žygimantas Senasis jam suteikė Magdeburgo teises, įvedė nuolatinius turgus ir prekymetį. Iš 1528 m. Lietuvos kariuomenės bei ją išlaikyti prievolinių sąrašų matyti, kad Ukmergė buvo pavieto centras. Karai su švedais labai pakenkė miesto plėtrai, 1700–1701 m. jis buvo švedų paimtas ir sunaikintas. Miestas ėmė atsigauti tik XVIII a. II pusėje, o XIX a. pabaigoje miesto centras jau buvo mūrinis.

Anksčiau šių gatvių aplinkoje atlikti tyrimai patvirtino, kad Ukmergės miesto Š dalis nebuvo tankiai apgyvendinta, archeologiniai sluoksniai formavosi XVIII–XIX a. Ankstesni archeologiniai tyrimai vyko 1998–2015 m. (*ATL 1998 ir 1999 metais*, 2000, p. 445–447; *ATL 2004 metais*, 2015, p. 368; *ATL 2012 metais*, 2013, p. 673; *ATL 2013 metais*, 2014, p. 514; *ATL 2015 metais*, 2016, p. 553).

Šurfuose 1, 3, 8, tirtuose Amatininkų ir Daržų gatvėse, nustatytas 35–102 cm storio

XVII–XIX a. perkasimų apardytas kultūrinis sluoksnis. ***Šurfe 1***, kastame Daržų g. 8, Vilkmergėlės upelio pakrantėje, nuo paviršiaus iki 15 cm gylio fiksuotas žvyro sluoksnis. Žemiau atidengtas 64 cm storio tamsiai pilkos žemės su smėliu sluoksnis, datuojamas XVII–XIX a. Šiame sluoksnyje rasta metalo lydinio (alavas) profiliuota žvakidės kampinė kojelė, 2 molinių čerpių šukės, geležinė kaltinė vinis ir 12 vienetų XVII–XIX a. datuojamų žiestų keraminių indų šukių. Rasta 1 keraminio indo dangčio šukė, vario lydinio šaukštas, kurio galva puošta geometriniu ornamentu. Sąnašiniame dumblo sluoksnyje 45–68 cm gylyje rasta 12 vienetų XVII–XIX a. datuojamų žiestų keraminių puodynių ir dubenėlių šukių. Giliau po šiuo sluoksniu, nuo 58 cm gylio atidengtas 10–25 cm storio nuosėdinės durpžemio su žvyru sluoksnis, kurį suformavo potvynių ir atoslūgių metu tekantis Vilkmergėlės upelio vanduo.

1 pav. 1,4–1,5 m gylyje šurfe 8 rastos keraminių puodų šukės. D. Petrulio nuotr.

Fig. 1. Sherds of ceramic pots discovered at a depth of 1.4–1.5 m in test pit 8.

2 pav. Šurfo 8 PV sienelės pjūvis iš ŠR. D. Petrulio nuotr.

Fig. 2. The cross-section of the SW wall of test pit 8, as seen from the NE.

Šurfe 3, kastame Daržų g. 6, 25–40 cm gylyje rastos XVIII–XIX a. būdingos 2 keraminės indų šukės, čerpės šukė. Ties šurfo PV kampu, 40 cm pločio tarpe po žvyro sluoksniu nuo 11 cm iki 70 cm fiksuotas degėsių ir pilkų žemių sluoksnis. Likusioje šurfo dalyje nuo 32 cm gylio fiksuotas smulkaus žvyro su pilkos žemės intarpais sluoksnis, kuriame rastas keraminio žiesto puodo dugnas ir akmeninis galąstuvas. Šurfe nustatytas 35 cm storio neintensyvus XVIII–XIX a. kultūrinis sluoksnis.

Šurfe 8, kastame Amatininkų g. 2, po perkastu viršutiniu smėlio ir pilkos žemės sluoksniu 0,63–1,5 m gylyje rasta XVII–XVIII a. būdingų žiestų glazūruotų ir neglazūruotų keramikos indų šukių (1 pav.), 2 stiklinių indų šukės. Taip pat rasta išdegtų oksidacinėje aplinkoje puodynių šukių (7 vienetai). Šie radiniai rasti 88–102 cm storio XVIII–XIX a. perkasimų pažeistame kultūriniame sluoksnyje (2 pav.).

Apibendrinant tyrimų duomenis, galima teigti, kad tirtos trasos P dalyje, Daržų g. 6, 8 (šurfai 1, 3) XVII–XIX a. kultūrinis sluoksnis glūdi nuo H_{abs} 58,60–59,67 m, tai yra orientacinis gylis, kuriame kultūrinis sluoksnis gali būti išlikęs tyrinėtos vietos aplinkoje. Pagal šurfų stratigrafiją jis fiksuotas nuo 15–25 cm gylio ir apėmė 35–50 cm storį. Šie sluoksniai patvirtina, kad Ukmergės senamiesčio Š dalis XVII–XVIII a. jau buvo apgyvendinta. Ties trasos Š dalimi, Amatininkų g. 2 (šurfas 8) iki 1,02 m storio XVII–XVIII a. kultūrinis sluoks-

nis glūdi nuo H_{abs} 63,11 m. Šurfuose 2, 4–7, 9, 10 fiksuoti perkasimų pažeisti XIX a. – XX a. II pusės kultūriniai sluoksniai. Iš viso tyrimų metu rasta 70 vienetų XVII–XX a. datuojamų radinių: keramikos indų šukių, koklių fragmentų, stiklinių indų ir jų dalių. Įžemis – smėlio sluoksnis – fiksuotas nuo 1,61–2,1 m gylio. Radiniai perduoti UkKM.

The investigation on Amatininkų, Daržų, and Virėjų Streets

In 2020, a field evaluation (10 1.5x1 m test pits totalling 15 m^2) was conducted in those sections of the sewer network to be laid on Amatininkų, Daržų, and Virėjų Streets in Ukmergė Old Town. Test pits 1, 3, and 8 revealed a 35–102 cm thick, 17th–19th-century cultural layer disturbed by digging (Figs. 1, 2), test pits 2, 4–7, 9, and 10 19th –second half of the 20th-century cultural layers damaged by digging. The test pits yielded a total of 70 17th–20th-century finds: sherds of ceramic vessels, stove tile fragments, and glass dishes as well as pieces of them.

Liudvikas Vasiliauskas,
Justinas Račas

Tyrimai Ukmergės centre

2019 m. pabaigoje pradėtas vykdyti Ukmergės miesto centro viešųjų erdvių: Kęstučio aikštės, Draugystės skvero, Pilies kalno parko ir juos jungiančios Pilies gatvės rekonstrukcijos projektas. Jis ir archeologiniai tyrimai tęsėsi iki 2020 m. lapkričio mėnesio.

Šiose vietose 1993 m. G. Zabiela ištyrė 4 m^2 plotą šalia Pilies parke esančio požeminio tualeto. Archeologinio sluoksnio tyrimų metu neaptikta, fiksuoti statant tualetą suardyti sluoksniai bei spėjamas buvusių daržų sluoksnis (*LIIR*, f. 1, b. 2130). 1999–2000 m. A. Žalnierius vykdė žvalgymus rekonstruojamoje Kęstučio aikštės kelio dalyje ir komunikacijų tranšėjos vietoje, darbai buvo vykdomi mechanizuotai. Fiksuoti tik pjūviai ir surinkti pavieniai radiniai (ištirtas 2300 m^2 plotas), kai kurie iš jų – kokliai – datuojami XV a. – XVI a. pabaiga (*LIIR*, f. 1, b. 3537). 2009 m. A. Kuzmickas ir O. Fediajevas atliko žvalgomuosius tyrimus Pilies ir Pakalnės gatvėse, jų metu Pilies gatvėje ištirti 3 šurfai, o Pakalnės gatvėje – 7 šurfai (bendras 27 m^2 plotas). Nustatyta, jog Pakalnės gatvėje kultūrinis sluoksnis sunaikintas XX a., o Pilies gatvėje tirtame šurfe 6 surastos dviejų XVII a. čia stovėjusių pastatų liekanos, aptiktas kultūrinis sluoksnis su pavieniais XVII–XIX a. radiniais (*KPC DF*, f. 39, ap. 1, b. 2976). 2014 m. L. Girlevičius greta kino teatro „Draugystė“ pastato sienų įvairiose pusėse ištyrė 4 šurfus (bendras 8 m^2 plotas). Šių tyrimų metu konstatuota, jog prie pastato sienų buvęs kultūrinis sluoksnis yra sunaikintas statant kino teatro pastatą (*LIIR*, f. 1, b. 6915). 2014 m. D. Ostrauskienė Kęstučio aikštėje 1 vykdė žvalgomuosius tyrimus, kurių metu 4 m^2 plote fiksuoti XIX–XX a. sumaišyti ir supilti sluoksniai (*ATL 2014 metais*, 2015, p. 626). 2015 m. R. Vengalis Ukmergės kino teatro „Draugystė“ aplinkoje atliko žvalgomuosius tyrimus ir žvalgymus vandentiekio trasų vietoje, kurių metu ištirtas bendras 2 m^2 plotas (1 šurfas) ir žvalgyta 530 m^2 nuotekų trasa (*LIIR*, f. 1, b. 7488). 2015 m. M. Mačiulis atliko žvalgomuosius tyrimus klojant naują 324 m ilgio elektros kabelio trasą, einančią Kęstučio aikšte, Pilies bei Pakalnės gatvėmis. Ištirti 5 2x1 m dydžio šurfai (bendras 10 m^2 plotas). Šurfuose 3–5, tirtuose parke, aptiktas archeologiškai vertingas XVII–XIX a. datuojamas kultūrinis sluoksnis, todėl dalyje elektros kabelio trasos atlikti detalieji tyrimai